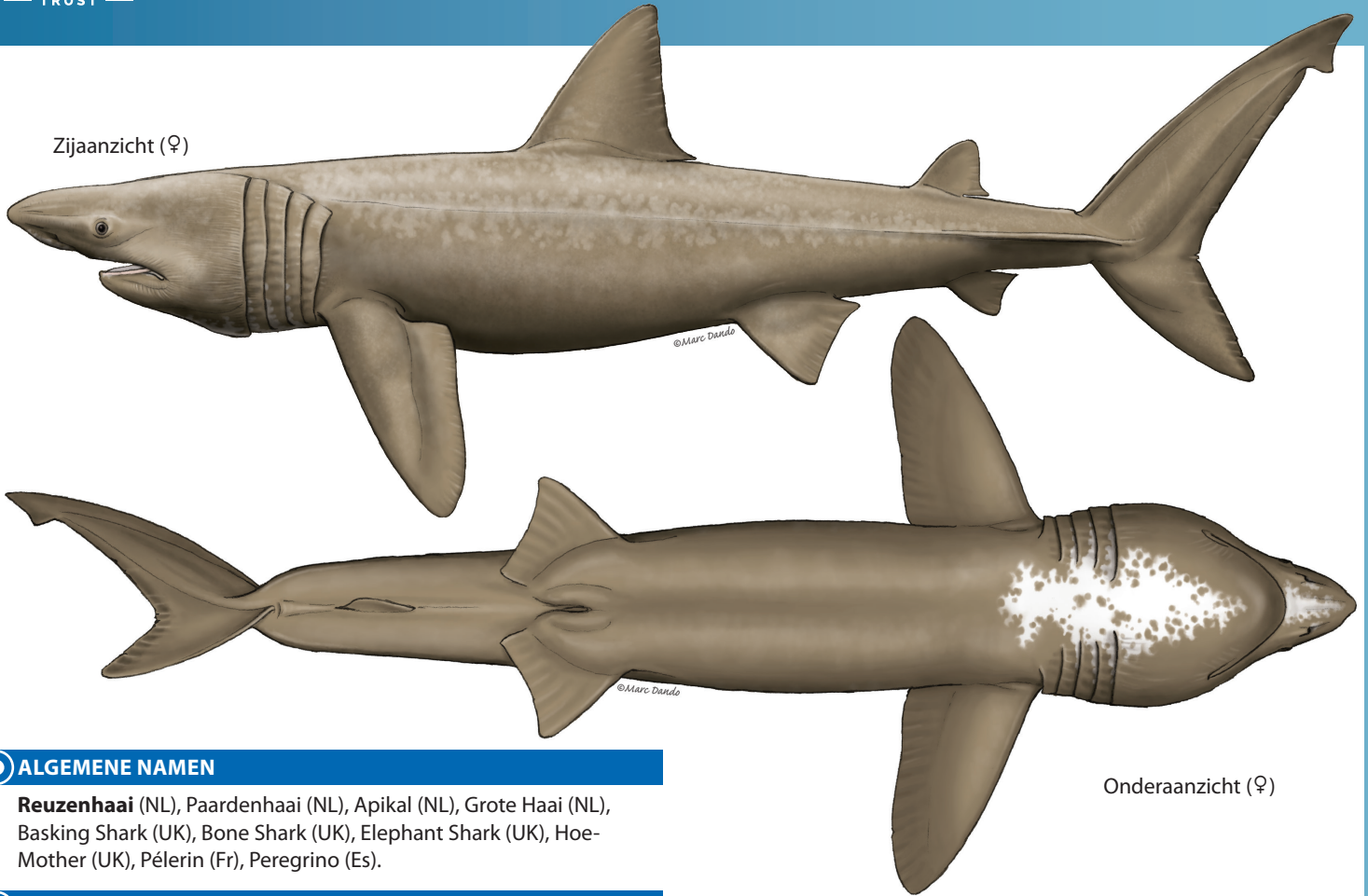

Zijaanzicht (♀)

Onderaanzicht (♀)

ALGEMENE NAMEN

Reuzenhaai (NL), Paardenhaai (NL), Apikal (NL), Grote Haai (NL), Basking Shark (UK), Bone Shark (UK), Elephant Shark (UK), Hoe-Mother (UK), Pélerin (Fr), Peregrino (Es).

SYNONIEMEN

Squalus maximus (Gunnerus, 1765), *Halsydrus pontoppidani* (Neill, 1809), *Tetroras angiova* (Rafinesque, 1809), *Squalus aunnerianus* (Blainville, 1810), *Squalus homianus* (Blainville, 1810), *Squalus pelegrinus* (Blainville, 1810), *Squalus peregrinus* (Blainville, 1811), *Squalus qunneri* (Blainville, 1816), *Squalus shavianus* (Blainville, 1816), *Scoliophis atlanticus* (Anon., 1817), *Squalus isodus* (Macri, 1819), *Squalus rostratus* (Macri, 1819), *Squalus elephas* (LeSueur, 1822), *Squalus rashleighanus* (Couch, 1838), *Squalus rhinoceros* (Mitchell, in DeKey, 1842), *Squalus cetaceus* (Gronow, 1854), *Polyprosopus macer* (Couch, 1962), *Cetorhinus blainvillei* (Brito Capello, 1870), *Selachus pennantii* (Cornish, 1885), *Cetorhinus maccoyi* (Barrett, 1933), *Cetorhinus maximus forma infanuncula* (Deinse and Adriani, 1953), *Cetorhinus maximus normani* (Siccardi, 1960), *Halsydrus maximus* (Gunnerus, 1765), *Halsydrus maccoyi* (Barrett, 1933), *Cetorhinus rostratus* (Macri, 1819), *Cetorhinus normani* (Siccardi, 1960).

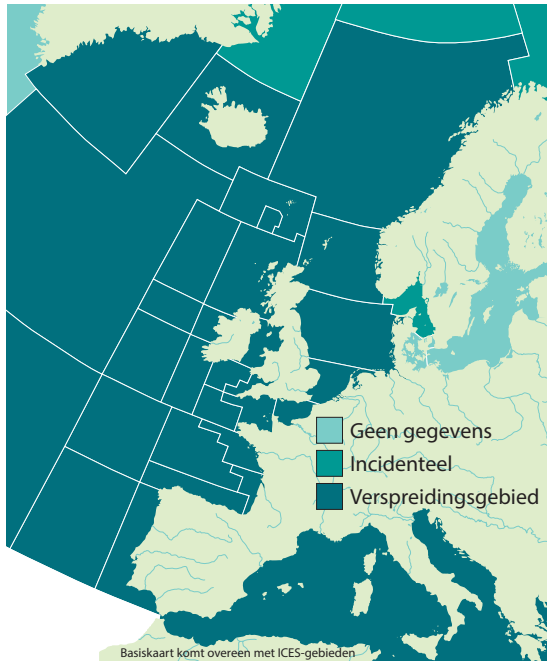
UITERLIJK

- Enorme kieuwspleten die de kop bijna omringen
- Spitse snuit.
- Zeer grote bek aan de onderkant van de kop met hele kleine gehaakte tanden.
- De ogen zijn heel klein vergeleken met de afmetingen van het lichaam.
- Grote eerste rugvin, borst- en buikvinnen.
- Kleine tweede rugvin en aarsvin.
- Sikkelvormige staartvin met inkeping en lob op het uiteinde.
- Zwartachtig tot grijs-bruin, grijs of blauw-grijs op de rug.
- Dezelfde kleuren op de buik, soms wat lichter.
- Vaak onregelmatige lichte vlekjes op de onderkant van de kop en de onderbuik.
- De zijkanten hebben soms lichtere strepen en vlekken.
- Kan een maximum van 1220 cm bereiken, maar is meestal niet langer dan 980 cm.

De reuzenhaai is een enorm grote soort die moeilijk met een andere soort in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan kan worden verward. Zijn kieuwspleten zijn lang en lopen bijna rondom de hele kop. Als de haai eet, zwellen de kieuwspleten op op een manier die doet denken aan spinnakers, waarbij je de tot kieuwzeven gemodificeerde huidtandjes ziet die worden gebruikt om het plankton uit het zeewater te filteren. De borstvinnen zijn groot en beginnen heel dicht bij de vijfde kieuwspleten. De eerste rugvin is groot met een afgerond uiteinde en een los flapje aan de basis van de vin. De rugvin groeit achter de borstvinnen, zonder overlap. De buikvinnen zijn groot met recht opstaande randjes en een redelijk scherpe punt. De tweede rugvin is klein en bevindt zich net voor de aarsvin. De staartvin is sikkelvormig met een duidelijke inkeping en lob op het uiteinde (Compagno, 2001).

Op de rug is hij meestal grijs van kleur, maar hij kan ook zwartachtig zijn, grijsbruin of blauwgrijs. De buik heeft dezelfde kleur, maar is soms wat lichter. Er zit meestal een patroon van lichte vlekken op de onderkant van de kop en de onderbuik en er zitten lichtere strepen en vlekken op de zijkanten. Er zijn twee waarnemingen gerapporteerd van albino's in het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan (Knickle *et al.*, onbekend). De grootste reuzenhaai die ooit is gerapporteerd is 1220 cm lang, en het bestaan van exemplaren van 1520 cm wordt voor mogelijk gehouden. De meeste volwassen haaien zijn echter niet langer dan 980 cm (Compagno, 2001).

VERSPREIDING

De reuzenhaai komt wereldwijd voor, ofschoon hij redelijk gesegmenteerd is door een slechts beperkte genetische uitwisseling tussen populaties. Hij komt voor in het oostelijke deel van de Atlantische Oceaan van Rusland tot het noorden van Noorwegen, IJsland, de Britse Eilanden helemaal tot aan de Middellandse Zee en zover zuidelijk als Senegal. Hij wordt ook aangetroffen in Namibië en Zuid-Afrika. In het noordwestelijk deel van de Atlantische Oceaan komt hij voor van Zuid-Brazilië tot Zuid-Argentinië en de Falkland Eilanden.

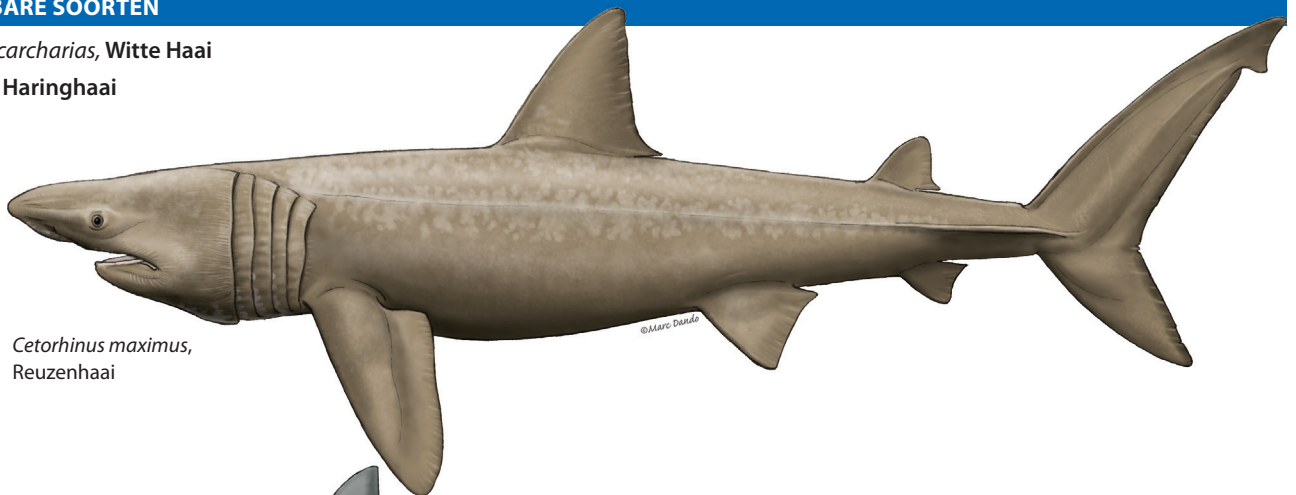
In het westelijk deel van de Stille Oceaan komt hij voor in Zuid-Australië en Nieuw-Zeeland, verder ten noorden van Japan, het Koreaanse schiereiland, Taiwan en China. In het noordoostelijk deel van de Stille Oceaan wordt hij aangetroffen van de Golf van Alaska tot aan de Golf van Californië, met inbegrip van de Aleoeten en verder naar de eilanden van Hawaï. In het zuidoostelijk deel van de Stille Oceaan komt hij voor van Ecuador tot het Zuiden van Chili.

Momenteel wordt slechts één soort Cetorhinidae erkend, maar Siccardi (1960, 1961) stelt vier verschillende soorten voor: *C. maximus* en *C. rostratus* in het noorden van de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee, *C. normani* in het westelijk deel van de Zuid-Atlantische Oceaan en *C. maccoyi* ten zuiden van Australië. Ofschoon de meeste auteurs het hier niet mee eens zijn, lijkt het er wel op dat er, vanwege beperkte genetische uitwisseling tussen bestanden, duidelijke subpopulaties zouden kunnen bestaan. Dit zou een populatie kunnen zijn in het noordelijk deel van de Stille Oceaan (met een mogelijk onderscheid tussen het noordoostelijk en het noordwestelijk deel van de Stille Oceaan), een populatie in het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan (met een mogelijk onderscheid tussen het noordoostelijk en het noordwestelijk deel van de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee), een populatie in Zuid-Amerika (met een mogelijk onderscheid tussen het zuidwestelijk deel van de Atlantische Oceaan en het zuidoostelijk deel van de Stille Oceaan) een populatie in Zuid-Afrika (inclusief Namibië) en een populatie in Australië / Nieuw-Zeeland (of zelfs nog separaat van elkaar) (Compagno, 2001).

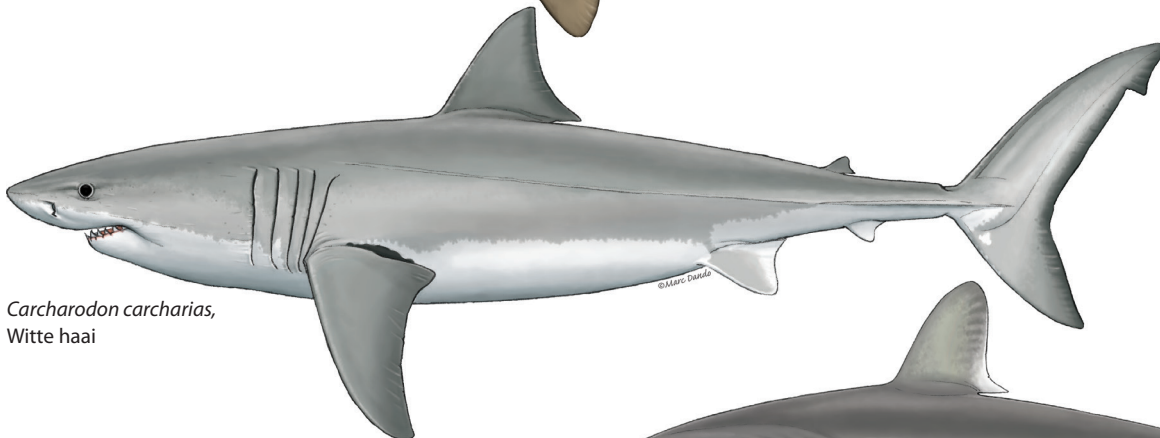
VERGELIJKBARE SOORTEN

Carcharodon carcharias, Witte Haai

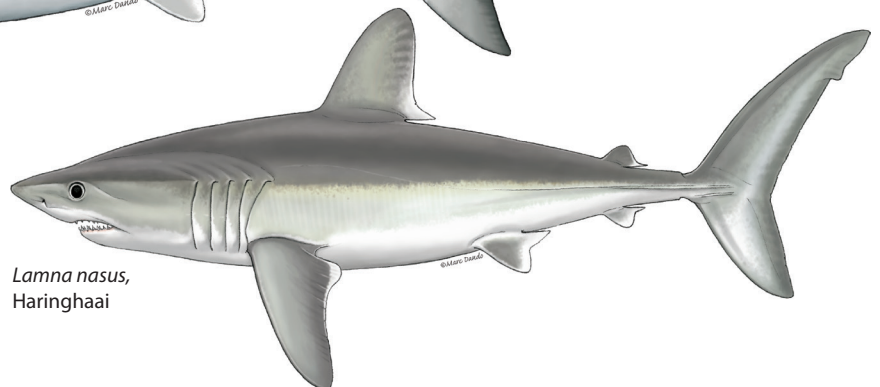
Lamna nasus, Haringhaai

Cetorhinus maximus,
Reuzenhaai

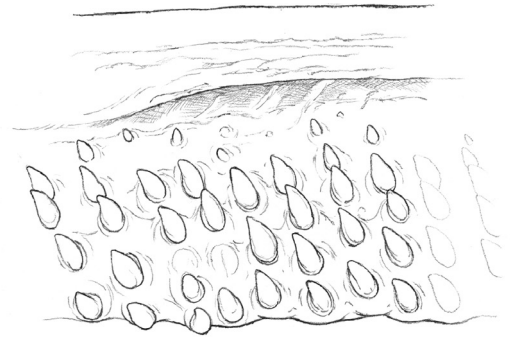
Carcharodon carcharias,
Witte haai

Lamna nasus,
Haringhaai

TANDEN

De tanden zijn heel klein en haakvormig. Er is veel ruimte in het midden van de bovenkaak met enkel hier en daar tanden (Knickle *et al.*, onbekend).

ECOLOGIE EN BIOLOGIE

HABITAT

De reuzenhaai is een kustsoort en een oceaansoort, en wordt meestal aan of dichtbij de oppervlakte aangetroffen, maar er zijn ook haaien geregistreerd op een diepte van maar liefst 1264 m (Gore *et al.*, 2008). De reuzenhaai gaat soms naar de kust, naar ondiepe baaien, bijna tot aan de branding. Op bepaalde tijden van het jaar wordt hij regelmatig vanaf land waargenomen. Er zijn minder gegevens bekend van de open zee, maar studies vanuit de lucht en vangsten van diepzeedrijfnetten laten zien dat hij in alle oceanen voorkomt. De meeste gegevens uit het Verenigd Koninkrijk, Japan en Newfoundland komen uit water met een temperatuur van 8–14°C, ofschoon de meeste gegevens uit New England uit water met een temperatuur van 11–24°C komen, waarvan de meeste boven de 16°C. Hij lijkt de voorkeur te geven aan oceaansfronten, waar verschillende massa's water bij elkaar komen en waar plankton overvloedig is. Deze gebieden zijn onder andere kapen, eilanden en baaien met een sterke springvloed (Compagno, 2001).

DIEET

De reuzenhaai is een passieve filteraar, die met zijn bek open zwemt en de plankton door zijn keelholte uit het water filtert. Gemodificeerde huidtandjes, waaivormige kieuwzeven, met een slijmlaag die door de keelholte wordt afgescheden, helpen om deze organismen vast te houden (Compagno, 2001). Hierin verschilt de reuzenhaai van andere filtervoedende kraakbeenvissen (*Rhincodon typus*, *Megachasma pelagios*, *Manta birostris*, *Mobula* spp.), die het zeewater actief door hun filtermechanismen pompen, en op die manier meer actief nektonprooi vangen, zoals kleine scholende vissen en schaaldieren (Pauly, 2002). Compagno (2001) geeft een opsomming van de belangrijkste voedingsmiddelen zoals kleine roeipootkreeft (inclusief copepoden), zeepok, tienpotige schaaldieren, larven van de bidsprinkhaankreeft en viseitjes (Compagno, 2001). In het Engels heet hij 'basking shark', 'zonnebadende haai', omdat hij bij het voeden op de oppervlakte lijkt te drijven, met zijn rugvin helemaal boven het water en zijn rug gedeeltelijk zichtbaar. Er wordt geschat dat de reuzenhaai bij het foerageren wel 2000 ton water per uur kan filteren (Knickle *et al.*, onbekend).

COMMERCIEEL BELANG

Van oorsprong werd er op de reuzenhaai gejaagd voor zijn leverolie en in mindere mate voor zijn vlees en vinnen. Hij is nog steeds gewild vanwege zijn grote vinnen die bijzonder kostbaar zijn in de Aziatische vinhandel. Zijn leverolie werd van oudsher verwerkt tot vitamine A, geloid leer en lampolie. Hij wordt nog steeds gebruikt voor het verkrijgen van squaleen, dat wordt gebruikt in medicijnen en cosmetische producten. Bovendien kan de huid voor leer gebruikt worden, het kraakbeen voor medicijnen en het karkas kan tot visvoer worden verwerkt (Compagno, 2001).

VOORTPLANTING

Zoals met andere soorten uit de Lamnidae-familie, plant de reuzenhaai zich levendbarend voort, met embryo's die worden gevoed met een voortdurende aanvoer van onbevuchte eitjes, een proces dat oopaghy of ovipaghy wordt genoemd. Er is verder weinig over bekend, omdat er maar van een enkel zwanger vrouwtje gegevens zijn. Hieruit zou je kunnen concluderen dat deze dieren zich van de algemene populatie afzonderen. De zwangerschapsduur is ongeveer 1 tot 3,5 jaar, met een geschatte geboortelengte van 100–170 cm (Pauly, 2002; Martin, onbekend). Er wordt aangenomen dat mannetjes geslachtsrijp worden rond een lengte van 610 cm, bij een leeftijd van 12–16 jaar. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de volwassenheid van vrouwtjes of de levensduur van beide geslachten, ofschoon men uit gegevens van andere Lamniformes zou kunnen afleiden dat vrouwtjes geslachtsrijp worden rond 20 jaar en tenminste 50 jaar oud worden (Martin, onbekend).

IUCN RODE LIJST BEOORDELING

Endangered (2014) - Bedreigd (2014) in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan.

BEHANDELING

- Voorzichtig vastpakken.
- Zeer grote, krachtige haai.
- Ruwe huid.

BEDREIGINGEN, BESCHERMING EN WETGEVING

In het Verenigd Koninkrijk werd de reuzenhaai eerst beschermd rond het eiland Man en later ook rond Guernsey. In april 1998 werd hij op de lijst van de 'Wildlife and Countryside Act' (1981) gezet en volledig beschermd in Britse wateren tot aan de 12 mijl limiet (Defra, 2007). In 1999 werd er voor deze soort een 'UK Biodiversiteitsactieplan' geïmplementeerd (JNCC, 2007).

In de Middellandse Zee werd de reuzenhaai in 1999 in de wateren van Malta beschermd. Hij staat op de lijst onder Annex II (als een bedreigde diersoort) van het 'Protocol of the Barcelona Convention for the Protection of the Mediterranean Sea' ('Verdrag van Barcelona voor de bescherming van de Middellandse Zee'), en op Appendix II van de 'Bern Convention on Conservation of European Wildlife and Natural Habitats' (Conventie van Bern inzake het behoud van in het wild leven dieren- en plantensoorten en de daarbij behorende natuurlijke leefmilieus).

In de VS wordt de reuzenhaai volledig beschermd tegen visserij in de wateren van de staat Florida en in federale Atlantische- en Golfwateren van de Verenigde Staten door de 'US Marine Fisheries Service' (de Maritieme Visserijdienst van de VS) (Shark Trust, 2007). De 'Shark Finning Act' (HR 5461) verbiedt het aan land brengen of bezitten van vinnen zonder de hele karkas van de haai en sinds 1997 is het vissers verboden om 19 haaiensoorten te houden, waaronder de reuzenhaai. In Nieuw-Zeeland wordt de reuzenhaai enigszins

beschermd; gerichte visserij is illegaal, maar haaien die als bijvangst zijn gevangen mogen wel aan land worden gebracht (Shark Trust, 2007).

Sinds 2007 heeft de EU het bevissen, het vasthouden aan boord, het overschepen of aan land brengen van de reuzenhaai door enig schip in EU-wateren of door een EU-schip waar dan ook verboden. Noorwegen verbiedt directe visserij op reuzenhaaien en levende exemplaren die als bijvangst zijn gevangen moeten weer worden vrijgelaten. Dode of stervende haaien die als bijvangst worden gevangen mogen wel aan land worden gebracht en verkocht, hetgeen de effectiviteit van het verbod ernstig beperkt (CPOA Shark, 2009).

De reuzenhaai staat op de lijst in Appendix II van de 'Convention on International Trade in Endangered Species' (CITES, 'overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde uitheemse dieren en planten'), Annex B van de 'EU Wildlife Trade Regulation' (Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten) (No. 338/97) en valt ook onder de 'Convention on Migratory Species' ('conventie ter bescherming van migrerende diersoorten', CMS). Sinds 2004 is hij ook opgenomen in de OSPAR- (Convention on the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic, Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan) lijst van bedreigde en/of afnemende soorten (CPOA Shark, 2009).

REFERENTIES

- COMPAGNO, L. J. V. 2001. *Sharks of the World: An Annotated and Illustrated Catalogue of Shark Species Known to Date, Volume 2; Bullhead, Mackerel and Carpet Sharks (Heterodontiformes, Lamniformes and Orectolobiformes)*. FAO. Rome, Italy.
- DEFRA. 2007. Defra Wildlife and Countryside Act [on-line]. London: Defra. www.defra.gov.uk.
- FOWLER, S.L. 2005. *Cetorhinus maximus*. In: IUCN 2010. IUCN Red List of Threatened Species.
- GORE, M. A., ROWAT, D., HALL, J., GELL, F. R., ORMOND, R. F. 2008. Trans-Atlantic Migration and Deep Mid-Ocean Diving by Basking Sharks. *Biology Letters*, Vol. 4 (4): 395–398.
- JNCC. 2007. UK Biodiversity Action Plans [on-line]. Peterborough: JNCC. www.ukbap.org.uk.
- KNICKLE, C., BILLINGSLEY, L., DIVITTORIO, K. Unknown. Basking Shark. Florida Museum of Natural History. www.flmnh.ufl.edu/fish/.
- MARTIN, R. A. Unknown. Biology of the Basking Shark (*Cetorhinus maximus*). Reefquest Centre for Shark Research. www.elasmobranch-research.org.
- PAULY, D. 2002. Growth and Mortality of the Basking Shark *Cetorhinus maximus* and their Implications for Management of Whale Sharks *Rhincodon typus*. p.199–208 In: Fowler, S. L., Reid, T., Dipper, F. A, (Eds.) *Elasmobranch Diversity: Conservation and Management*. Proceedings of an International Seminar and Workshop held in Sabah, Malaysia. Occasional Papers of the IUCN Survival Commission No. 25. Gland, Switzerland.
- SHARK TRUST, 2007. Basking Shark Project. www.baskingsharks.org.

Tekst: Richard Hurst.
Illustraties: Marc Dando.

Literatuurverwijzing

Shark Trust; 2010. An Illustrated Compendium of Sharks, Skates, Rays and Chimaera. Chapter 1: The British Isles and Northeast Atlantic. Part 2: Sharks.

Neem voor verbeteringen of correcties contact op met:
Sportvisserij Nederland, Tel. 030-6058400
vangstenregistratie@sportvisserijnederland.nl
www.sportvisserijnederland.nl

Oorspronkelijke tekst:
The Shark Trust, 4 Creykes Court, The Millfields
Plymouth, Devon PL1 3JB, Verenigd Koninkrijk
www.sharktrust.org, e-mail: enquiries@sharktrust.org

Kijk voor meer materiaal op www.haairog.nl (Nederlands)
www.sharktrust.org/ID (Engels)

Registered Company No. 3396164.
Registered Charity No. 1064185

Deze Nederlandse uitgave werd mogelijk gemaakt door:

www.sportvisserijnederland.nl/

www.dutchsharksociety.org

www.elasmobranch.nl/